

YOSHLARNING OILAVIY HAYOTGA TAYYORGARLIK MUNOSABATI

Ozodqulov Olimjon

Ilmiy rahbar:

**Qudratova Sevinch Davron qizi
Latipova Zahro**

Chirchiq davlat pedagogika univertsi
O'zbek tili va adbiyoti yo'nalishi, 1-kurs talabasi
Zahrolatipova134@gmail.com
Sevinchqudratova349@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15592093>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-May 2025 yil
Ma'qullandi: 28-May 2025 yil
Nashr qilindi: 31-May 2025 yil

KEY WORDS

Nikoh, oila, tarbiya, oilaviy munosabatlar, axloqiy-psixologik tayyorgarlik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada yoshlarning oilaviy hayotga tayyorgarligi, ularning bu boradagi qarashlari va yondashuvlari tahlil qilingan. Maqolada yoshlarning psixologik, ma'naviy va iqtisodiy tayyorgarligi oilaviy hayot barqarorligi uchun qanday ahamiyatga ega ekani yoritilgan. Shuningdek, ta'lim muassasalarida oilaviy hayotga tayyorgarlik bo'yicha tarbiyaviy ishlarning ahamiyati ta'kidlangan.

Oilaviy hayot – inson hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, bu bosqichga tayyor holda kirish har bir yosh uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Shiddat bilan ijtimoiy-iqtisodiy, mafkuraviy rivojlanib borayotgan bugungi G'arb davlatlarida oila inqirozi ro'y berayotgan bir pallada mamlakatimiz bu masalaga juda katta ahamiyat berayotganligini jahon hamjamiyati e'tirof etmoqda. Jahonning hech bir davlatida oila va uning muammolarini o'rganish va uni bartaraf etish bu qadar keng qamrovli amalga oshirilmagan. Shu o'rinda davlatimiz mustaqillikka erishgandan bunyon bir qator yillar (1998 yil - "Oila yili", 1999 yil - "Ayollar yili", 2000 yil - "Ona va bola yili", 2002 yil - "Qariyalarni qadrlash yili", 2003 yil - "Obod mahalla yili", 2004 yil - "Mehr-muruvvat yili", 2005 yil - "Sihat-salomatlik yili", 2006 yil - "Xomiylar va shifokorlar yili", 2007 yil - "Ijtimoiy himoya yili", 2008 yil - "YOshlar yili", 2010 yil - "Barkamol avlod yili", 2012 yil - "Mustahkam oila yili", 2013 yil - "Obod turmush yili") oila muammosiga bag'ishlandi. Talaba yoshlar jamiyatimizning ijtimoiy faol bir bo'lagidir. Ularni oilaviy hayotga tayyorlash bugungi kunimizning o'ta dolzarb masalasi desak, mubolag'a bo'lmaydi. Shuning uchun ham Respublikamiz Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi" bo'yicha farmonida ham "Yoshlarga oid davlat siyosati"ni takomillashtirish alohida band sifatida kiritilgan[1,4,5] Unda ta'kidlanishicha, jismonan sog'lom, ruhan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikirlaydigan, Vatanga sodiq, qat'iy hayotiy

fikirlaydigan, Vatanga sodiq, qat'iy hayotiy nuqtai nazarga ega yoshlarni tarbiyalash va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish masalasini takomillashtirish zarurdir. "Harakatlar strategiyasining" IV bo'lim 4.5. bandida yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, yosh oilalar uchun munosib uy-joy va ijtimoiy-maishiy sharoitlarni yaratish haqida fikr bildirilib, mutasaddi tashkilotlarni bu masalani hal etishda faolligini oshirish masalasi ilgari suriladi. Oliy ta'lim tizimida tahsil olayotgan talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularda sog'lom

turmush tarzini shakllantirish, nikoh va ota-onalik burchlari haqida amaliy ko'nikmalar hosil qilish mustahkam oilaning garovidir. Pedagogika oliy o'quv yurtlarida nikoh va oila masalalari ayrim gumanitar fanlar mazmunida aks etgan bo'lib, oila, nikoh, bola tarbiyasi haqida nazariy ma'lumotlar beriladi. Ayniqsa pedagogika, psixologiya, fiziologiya, huquqshunoslik, dinshunoslik fanlarida bu mavzuga alohida o'rin berilgan.

Zamonaviy oilaning eng muhim ijtimoiy vazifasi kelajak oila boshlig'ini tarbiyalash, ya'ni yosh avlodni nikoh va oilaviy munosabatlarga tayyorlashdir. Bunga salbiy jarayonlarning kuchayishi: oilaviy turmush tarzining tanazzulga uchrashi, nikoh va oilaviy munosabatlarning muqobil shakllarining keng tarqalishi, oila obro'sining pasayishi, farzand ko'rish zarurati, ajralishlar va oila ichidagi zo'ravonliklarning ko'payishi sabab bo'lmoqda. Zamonamizdagi oilaviy hayotning eng yaxshi an'analari va yangiliklarini o'zida mujassam etgan yosh, mustahkam oilani barpo etishning dolzarbligi jamiyatning ma'naviy-axloqiy inqirozi va ijtimoiy hayot inqirozidan chiqish yo'lining ajralmas va eng muhim qismidir. Nikoh va oilaviy munosabatlarning barqarorligi yoshlarning oilaviy hayotga tayyorligiga bog'liq bo'lib, bu erda turmush qurishga tayyorlik oilaviy turmush tarziga hissiy ijobiy munosabatni belgilaydigan shaxsning ijtimoiy-psixologik munosabatlari tizimi sifatida tushuniladi. Yoshlarning jamiyatdagi mavqei, rivojlanish tendentsiyalari va istiqbollari, avvalambor, uning kelajagini belgilab bergani bilan jamiyat uchun katta qiziqish va amaliy ahamiyatga ega. Bu yerda yoshlarning nikoh va jamiyatning asosiy bo'g'ini sifatida oilaga munosabati muhim o'rin tutadi. Dunyoning aksariyat qismlarida nikohning o'rtacha yoshi o'sib bormoqda va o'n yil avvalgiga qaraganda, dunyo bo'ylab o'smirlik davrida kamroq nikohlar sodir bo'lmoqda. Hozirgi vaqtda oilaviy munosabatlarda sezilarli o'zgarishlar ro'y bermoqda. Ko'pgina mamlakatlarda munosabatlarning yangi turi tobora keng tarqalmoqda - ro'yxatdan o'tmagan nikoh. Biroq, yoshlarning qadriyat yo'nalishlari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oila yoshlar uchun asosiy qadriyat bo'lib qolmoqda. Yoshlar sotsializatsiya jarayonida ota-onalarning oilasidan yordam va yordam izlaydilar va ular o'zlarining bo'lajak oilasini insonparvarlik va axloqiy tamoyillar asosida qurishga tayyor, lekin shu bilan birga ularda juda katta psixologik bilim va ko'nikmalar yetishmasligi mavjud. Buda yoshlarning oilaviy hayotga tayyorligini shakllantirish muammosining ko'p jihatlari qatorida zamonaviy jamiyatda oila va nikohning ijtimoiy rolini to'g'ri anglash, fuqarolik huquqiy ongining mavjudligi ko'rsatilgan. Yoshlarni oilaviy hayotga maqsadli tayyorlash zarurati ham nikoh-oila munosabatlarini yanada rivojlantirish, uning shaxsning har tomonlama barkamol rivojlanishiga xizmat qilishi, ham o'zaro munosabatlarga nisbatan erkaklar va ayollar, oilaviy hayot haqida noto'g'ri qarashlarni bartaraf etish bilan belgilanadi. Pedagog va psixologlarning ta'kidlashicha, yosh avlodni oilaviy hayotga tayyorlash uning yosh rivojlanishining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi kerak va ta'limning umumiy muammolaridan ajralmasdir. Shaxs qismlarga bo'lib shakllanmaydi va bir sohada ta'limning etishmasligi boshqa sohada uning natijalarini buzadi. Insonni oilaviy hayotga, ishlab chiqarish faoliyatiga yoki jamoat hayotida faol pozitsiyani egallashga alohida tayyorlash mumkin emas. Oila shaxsning axloqiy va aqliy tarkibini tashkil etuvchi asosiy va ijtimoiy asosdir. Oiladagi psixologik iqlim va uning a'zolari o'rtasidagi munosabatlar har qanday yoshdagi shaxsning ishlab chiqarish faoliyatiga, ijtimoiy vazifalarni bajarishiga, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga bevosita ta'sir qiladi. Jinsiy tarbiya, yoshlarni nikoh va oilaviy munosabatlarga tayyorlash dolzarb va murakkab pedagogik muammolardan biridir. Nikohgacha ta'limga katta hissa qo'shgan V.A.

Suxomlinskiyning aksariyat hollarda nikohning asosiy motivi "sevgi" deb hisoblagan. Biroq, "sevgi" ni nikoh motivi sifatida ataganda, yoshlar bu so'zga turli xil ma'nolarni qo'yishadi. T.A. Florenskaya bu so'zning uch xil tushunchasini belgilaydi: sevgi - jinsiy jalb qilish; sevilish zarurati sifatida sevilish; dominant sifatida sevgi. Nikoh haqida gapirganda, nikoh ittifoqiga kirish istagi va unga kirishga tayyorlik darajasi bir xil tushunchalardan uzoq ekanligini unutmashimiz kerak.

Shuning uchun, er va xotin bo'lishga tayyor bo'lish, bu umidlar (ya'ni, huquq va majburiyatlar) haqida aniq bo'lishni va ularni bajarishga tayyor bo'lishni anglatadi. Psixologik tayyorgarlikdan tashqari, oilaning eng muhim tarkibiy qismlari erkak va ayol o'rtasidagi funktsional-rol munosabatlaridir. Oilaning roli, birinchi navbatda, bolada turmush o'rtog'i sifatida umumiy qabul qilingan xulq-atvor me'yorlariga nisbatan yo'nalishlar va munosabatlar to'plamini shakllantirishdir. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, yoshlarning oilaviy hayotga tayyorgarligi nafaqat shaxsiy, balki jamiyat farovonligi uchun ham muhimdir. Talabning oilaviy hayotga axloqiy-psixologik tayyorgarligi, uning bir qator xulq me'yorlarini, talablarni, burchlarni anglab etganligidan dalolat beradi. Zero, oilaviy tarbiya umumiy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lmog'i zarur, busiz sog'lom jamiyatni borpo etib bo'lmaydi. Yaxshi tayyorlangan, ongli va mas'uliyatli yoshlar tomonidan barpo etilgan oilalar kelajakda mustahkam va baxtli jamiyatning asosiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli farmoni. Tashkent.
2. Navoi, Alisher. Mahbub ul-qulub. T.: Yangi asr avlodi, 2019. 320 bet.
3. "Nikohlanuvchi shaxslarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish to'g'risida"gi nizam. 2003 yil 25 avgust. Tashkent.
4. Otaxo'jaev, F. Nikoh va uning huquqiy tartibga solinishi. T.: O'zbekiston, 1995. 164 bet.
5. Kaykovus, Unsurul Maoliy. Qobusnoma. Toshkent: Adabiy-badiiy nashr, 174 bet.
6. Xo'janoyozov, T. Oila tarixi va huquq. T.: Adolat, 2006. 16-17-betlar.